

अनेकदेशान्तरभाषितेषु शब्देष्वथ प्राकृतसंस्कृतेषु ।
 गूढेष्वगूढेषु च नास्ति संख्या द्रव्याभिधानेषु तथोपधेषु [२]
 प्रयोजनं यस्य तु यावता स्यात्तावत्स गृह्णाति यथांबु कूपात् ।
 तथा निघंटुबुनिधेरनन्ताद्गृह्णाम्यहं (f) कंचिदिहैकदेशं [३]
 नामोक्तमेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्तं ।
 शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न गृह्यते सौ पुनरुक्तदोषः [४]
 तुल्याभिधानानि तु यानि शिष्टैर्द्रव्याणि योगेषु निवेशितानि ।
 अर्थोपकारागमसंप्रदायैर्विभक्त्यै^१ तर्क्षेण च तानि युज्यात् [५]
 किरातगोपादिकतापसाद्या वनेचरास्तत्कुशलास्तथाये ।
 विदन्ति नानाविधभेषजानां प्रमाणवर्णाकृतिनामजातीः [६]
 तेभ्यः सकाशादुपलभ्य खेताः^२ पश्चात्तस्मात्क्षेत्रेण विमृष्य बुद्ध्या
 विकल्पयेद्भूयस्सप्रभावविपाकवीर्याणि तथा प्रयोगात् [७]
 प्रायो जनाः सन्ति वनेचरास्ते गोपादयः प्राकृतनामतज्ञाः ।
 प्रयोजनार्था वचनप्रवृत्तिर्यस्मादतः प्राकृतमित्यदोषः(1) [८]
 एकं तु नाम प्रथितं बहूनां नामानि चैकस्य तथा बहूनि ।
 द्रव्यस्य जात्याकृतिवर्णवीर्यरसप्रभावादिगुणैर्भवन्ति [९]
 नाम श्रुतं केनचिदेकमेव तेनैव जानाति स भेषजन्तु ।
 अन्यस्तदनेन तु वेत्ति नाद्या तदेव चान्यो ष्यपरेण कश्चित् [१०]
 बहून्यतः प्राकृतसंस्कृतानि नामानि विश्राव्य बहूँश्च पृष्ट्वा ।
 दृष्ट्वा च संस्पृश्य च जातिलिंगैर्विद्याद्विषयभेषजमादरेण [११]
 अनामविन्मोहमुपैति वैद्यो न वेत्ति पश्यन्नपि भेषजानि ।
 क्रियाक्रमो भेषजमूल एव तद्वेषजं चापि निघंटुमूलं [१२]
 तस्मान्निघंटुरित्येष नातिसंक्षिप्तविस्तरः ।
 हिताय वैद्यपुत्राणां यथावत्संप्रकाशयते [१३]
 द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्याणां नामनिर्णयः ।
 लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमं [१४]

Liber, jam a Kshírasvámīne laudatus, in capita (varga) novem divisus est: Guḍúchyádivarga fol. 117^b; Śatapushpádivarga fol. 120^a; Chandanádivarga fol. 123^b; Karavírádivarga fol. 126^b; Āmrádivarga fol. 130^a; Kánchanádivarga fol. 133^a; Miśrakavarga fol. 134^a; ashtāmo vargas fol. 134^b. Denique ea vocabula traduntur, quae aut unam rem indicant, aut duobus, tribus, pluribus significationibus diversis usurpantur.

Haec voluminis pars anno 1467 non satis accurate exarata est. (WALKER 181^e.)

452.

Foll. 75-92. (linn. 11.) *Śivakoshas*, glossarium homonymicum arborum et plantarum medicinalium, a *Śivadatta*, Chaturbhujae filio, anno 1677 compositum. Incipit:

वन्दामहे रभारतितं (?) भवत्याः कृपाकटाक्षं करुणापरायाः ।
 यतो जगद्भक्तसमस्तवल्लु स्वहस्तविन्यस्तमिवावभाति ॥१॥

¹ Vibhávya.

² Vaidyaḥ?

शब्दार्थवाजयामरवोपालितसिंहमेदिनीविश्वान् ।
 हारावलीहलायुधशाश्वतहेमत्तिकादशेषांश्च ॥२॥
 ग्रीत्यै विविच्य भिषजो विविधौषधनामसंदिहानस्य ।
 नानार्थौषधक्रोपो विरच्यते लिंगभेदेन ॥३॥

Auctor igitur ad opus conficiendum hos lexicographos et lexica adhibuit: Ajaya, Amara, Trikaṇḍaśeṣha, Medinī, Viśva, Vopálitasinha, Śabdárṇava, Śāśvata, Haláyudha, Háravali, Hemachandra. Liber distichis 541. constat. Vocabula secundum consonantes finales disposita sunt, ita ut v. c. voces k consonanti terminatae bisyllabae, trisyllabae, quadrisyllabae primo loco enumerentur, reliquae deinceps consonantes sequantur. Ordo alphabeticus literarum initialium in singulis classibus plerumque accurate observatus est.

In fine haec leguntur: नवग्रहातिथिरप्रोमे (navagraha-tithiprápte) हायने हालभूभुजः चक्रो चातुर्भुजः कोषं शिवदत्तः शिवाभिधम् ॥४१॥

Haec voluminis pars anno 1820 admodum negliger exarata est. Disticha 66-92. omissa sunt. (WILSON 408^b.)

453.

Foll. 69-109. Lit. Bengal. *Śabdachandriká*, materiae medicae lexicon synonymicum, a *Chakrapānidatta* compositum. Incipit:

देवं प्रणम्य हेरम्बं वैद्यश्रीचक्रपाणिना ।
 भैषज्यशब्दबोधाय क्रियते शब्दचन्द्रिका ॥
 अमरादिप्रसिद्धानि यानि (yáni) नामानि तानि च ।
 नानातत्त्वप्रयोगेण कथ्यन्ते वीक्षितानि च ॥

Auctor Amarae thesauro ita usus est, ut partes omnes eas, quae ad rem medicam faciunt, verbo tenus in librum suum reciperet, ipse vero synonyma aliunde petita adjungeret. Capita singula haec: Vrikshádivarga fol. 83^a; Svarṇádivarga fol. 84^a; Ghṛitádivarga fol. 85^a; Bhúmyádivarga fol. 87^a; Manushyavarga fol. 89^a; Sinhádivarga fol. 92^a; Madyádivarga fol. 93^b; Panchakasháyádivarga fol. 94^b; Triphaládivarga fol. 96^a. Speciminis causa nonnulla initii disticha apposui, Amarae verba uncis includi jussi. Am. II, 4, 2:

[बोधितुमश्वलदलः पिप्पलः कुंजराशनः ।
 अश्वत्थो] देवभवनं देवात्मा हयमारुणः ॥४॥
 ग्रीहारिर्नागबंधुश्च शिरापन्नो महाद्रुमः ।
 [कपित्थे स्युर्दधिफलदधिथग्राहिमन्मथाः] ॥५॥
 हेमंतनाथः संभव्यः सुफलः सुमनःफलः ।
 [दंतशठो] निरामालुर्लिंगको लिंगवर्धनः ॥६॥
 [उतुंबरे जंतुफलो यज्ञांगो हेमदुग्धकः] ।
 यज्ञसारो धर्मपत्नं पाणिभुक्कपटः पशुः ॥७॥